

Glæden

Jubel og optøjer

”Almuen var som rasende af Glæde.”

Sådan noterede en embedsmand i sin dagbog efter arrestationen af kabinetsminister Johann Friedrich Struensee (1737-1772) fredag den 17. januar 1772. Struensee og hans nærmeste medarbejdere var i de tidlige morgentimer blevet arresteret og indsat som statsfanger i Kastellet, mens dronning Caroline Mathilde (1751-1775) under militær bevogtning var blevet ført til Kronborg.

Men hvad jublede københavnernes egentlig over?

Det var nok de færreste, der præcis vidste, hvad der var foregået på slottet i løbet af natten og morgenen. Rygterne svirrede i hovedstaden, og folk stimlede om morgenen sammen på Christiansborg Slotsplads for at høre nyt. Havde Struensee afsat kongen og indsat sig selv som regent? Eller var det Struensee, som var blevet væltet? Op ad formiddagen viste kong Christian 7. (1749-1808) sig på slotsaltanen til stor jubel for de forsamlede. Kongen levede, gudskelov. Mens han viftede med et tørklæde, stod enkedronning Juliane Marie (1729-1796) lidt tilbagetrukket bag ham. Det var hende, der var hovedfiguren i det netop overståede kup mod Struensee. Sammen med sin søn, arveprins Frederik (1753-1805), og dennes lærer, Ove (Høegh-)

Efter kuppet kørtes kongen rundt i karet til ære for de jublende københavnere. Her passerer vognen Christiansborg. I bunden af illustrationen får man et glimt af anonyme københavnere – en slagtersvend med kød og snusende gadehunde rendende omkring sig, en kongelig løber og bagersvende med brød.
|| Carl Frederik Stanley/Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot/
Foto: Sophus Bengtsson

Guldberg (1731-1808), udgjorde hun den junta, der nu havde magten i riget.

Nogle timer senere tvang de nye magthavere den ængstelige konge ind i en fløjlskaret med seks hvide heste spændt for, så han sammen med arveprins Frederik kunne køres rundt i de københavnske gader. Formålet var at vise befolkningen, at man havde befriet den stakkels konge fra den indespærring, som Struensee, dronning Caroline Mathilde og deres håndlangere havde holdt ham i. Københavnerne kvitterede da også med vild jubel og fulgte vognen rundt på dens tur. På byens tage stod folk og råbte hurra, og fra husenes vinduer vinkede beboerne med tørklæder og hatte. Inde i kareten krøb den rædselsslagne konge sammen ”omringet af en skrigende og hujende Pøbel, der ikke vidste, hvad den raabte hurra for,” som en iagttagere fortalte.

Københavnerne havde nu set kongen blive kørt rundt og havde jublet. Men det var stadig småt med

forlydender om hændelserne. Litteraten Knud L. Rahbek (1760-1830) fortæller i sine erindringer, hvordan venner og bekendte overalt gik ind og ud hos hinanden i løbet af eftermiddagen for at høre nyt.

Mange mennesker holdt sig på gaderne resten af dagen, mens kongen vendte tilbage til slottet og mekanisk fortsatte med at underskrive dokumenter, som kupmagerne lagde frem foran ham. Med kongens signatur på de mange papirer skulle kuppet legitimeres. Derefter skulle han holde modtagelseskur på slottet og vise sig for det nye styres tilhængere, der var troppet op for at lykønske ham med hans redning. Om aftenen måtte kongen samle sine sidste kræfter og gå til forestilling i Hofteatret flankeret af enkedronningen og arveprinsen. Uden for teatrets mure var der stadig mange folk på gaderne. En del københavnere havde sat lys i husenes vinduer og iklædt sig søndagstøjet. Hist og her blev en raket affyret. Men under glæden ulmede noget.

Der var forlydender om, at byens matroser truede med at slå ruderne ind rundt om i byen, hvis ikke beboerne satte lys i vinduerne. Således måtte Rahbeks bedstemor ile hjem fra et besøg for at finde lys frem, efter at en karl havde opsøgt hende med en hilsen fra matroserne. På vejen havde hun, ”der ingen stærk Fodgiængerske var,” trådt ned i et hul og havde fået våde fødder. Det klagede hun meget over, da hun kom tilbage til selskabet. Hun kunne ”takke de slemme Mennesker” for sine våde fødder, som hun udtrykte det.

Snart blev stemningen mere trykket. Urolighederne begyndte ved udskænker Gabels gård i Østergade, hvor en folkemængde af især matroser havde indfundet sig. Mængden tiltvang sig adgang til huset og gik systematisk i gang med at smadre indboet og splitte huset ad. Døre blev slået ind, ruder knust,